

HANDEN UIT DE (GROENE) MOUWEN!

Geneeskundestudenten zijn zich steeds meer bewust van het belang van verduurzaming voor het tegengaan van klimaatverandering. Egid van Bree en Pim den Boon geven achtergrondinformatie en laten zien met welke (kleine) praktische stappen ook geneeskundestudenten de zorg groener kunnen kleuren.

Exit 2021: een volledig jaar met onze minst favoriete zoönose (covid-19), maar ook een jaar met toenemend aandacht voor klimaatverandering en verduurzaming. Zo luidden ruim tweehonderd medische tijdschriften gezamenlijk de noodklok, werd gezondheid meer dan ooit besproken op de klimaatop in Glasgow, sloten enkele umc's zich openlijk aan bij de Klimaatmars en bundelden veel verduurzamingsinitiatieven van artsen hun krachten binnen de Groene Zorg Alliantie. Alleen goed nieuws dus? Nee helaas, het laatste IPCC-klimaatrapport wees uit dat er met grote snelheid vermindering van CO₂-uitstoot nodig is om onder de beoogde 1,5 graad opwarming te blijven. Een belangrijke grens om onder meer de gezondheidseffecten van klimaatverandering te beperken.

Klimaatbesef

Ook onder geneeskundestudenten lijkt het klimaatbesef in te dalen, gezien het toenemend aantal onderwijs- en verduurzamingsinitiatieven. De enquête-resultaten van DG afgelopen jaar toonden dat 70 procent van de geneeskundestudenten een rol voor artsen ziet in de verduurzaming van de zorg en om de gezondheidseffecten van klimaatverandering te benadrukken.¹ Studenten zijn ook bereid daar zelf een actieve rol in te nemen: 73 procent gaf aan zijn betrokkenheid bij de verduurzaming van de zorg of de geneeskundeopleiding te willen vergroten. Een goede zaak, want wij zijn de generatie artsen die toenemend naar de gezondheidseffecten van klimaatverandering moet handelen (= klimaatadaptatie) en verdere opwarming van de aarde moet beperken (= klimaatmitigatie). Juist studenten kunnen de frisse blik brengen die de zorgsector nodig heeft om de huidige manier van werken te verduurzamen. Wij zijn nog niet gewend

aan lang gebezigde, mogelijk vervuilende werkpatronen. Een frisse blik is hard nodig om de 49 procent CO₂-reductie in 2030 te realiseren, zoals uitgesproken in de Green Deal voor de zorg. Bovendien heeft de Nederlandse overheid, in lijn met het alarmende IPCC-klimaatrapport, zich de taak gesteld om op dat moment 55-60 procent minder CO₂-uitstoot te bereiken. Werk aan de winkel dus, maar hoe kunnen we daar als studenten in de dagelijkse gang van zaken het beste aan bijdragen?

KIES VOOR HAVERCAPPUCCINO, SOEP OF SALADE VOOR DE LUNCH

Bijdrage leveren

In de 'toolkit studenten en duurzame zorg' worden acht thema's onderscheiden waarbinnen groene innovatie mogelijk is: energie, voeding, materialen en afval, transport, medicatie, gezondheidsbevorderende omgeving, onderwijs en wetenschappelijk onderzoek.² Op ieder gebied kunnen studenten een bijdrage leveren, hoewel sommige thema's dichter bij studenten staan dan andere. Energieverbruik verminderen, bijvoorbeeld, begint al met iets eenvoudigs als het uitzetten van apparaten en verlichting wanneer deze niet gebruikt worden. Binnen zorginstellingen kan verder gedacht worden aan het hanteren van een lagere kamertemperatuur en het gebruiken van adequate isolatie van ruimtes. Transport zo veel mogelijk met of of fiets; e-con-

GEZONDHEIDSEFFECTEN VAN KLIMAATVERANDERING: HOE ZAT DAT OOK ALWEER?

Klimaatverandering kan op meerdere manieren onze gezondheid beïnvloeden. Enkele voorbeelden die in Nederland het meest van toepassing zijn⁵:

- ✓ Sterfte en ziektelast door hitte, zoals gevolgen van uitdroging, hitteberoerte en slaapverstoring.
- ✓ Luchtverontreiniging door verhoogde temperaturen, met als gevolg irritatie, kortademigheid en verergering van cardiovasculaire ziekten.
- ✓ Ziektelast door een langer en heviger pollenseizoen, met name door meer allergische reacties en klachten van de luchtwegen.
- ✓ Vermoedelijke toename van infectieziekten, bijvoorbeeld door verhoogde temperatuur, toename van waterrecreatie en verandering van waterkwaliteit en toename van insectenplagen.
- ✓ Gevolgen van blootstelling aan uv-straling door meer zonne-uren, zoals huidkanker, oogaandoeningen, maar ook, in positieve zin, meer vitamine-D-aanmaak.

Klimaatmitigatie en -adaptatie zullen bepalen hoe deze klimaateffecten zich in de toekomst verder ontwikkelen.

sulten waar veilig en mogelijk. Door op dagelijkse basis een bewuste keuze te maken en hierover te praten kan al persoonlijke CO₂-reductie behaald worden. Denk hierbij aan het vaker kiezen voor plantaardige voeding, zoals een havercappuccino, een soep of salade voor de lunch en een risotto met geroosterde paddenstoelen. Voor bonuspunten is het raadzaam om daarbij rekening te houden met factoren als klimaatbeheersing en transport, door lokale seizoensproducten te kiezen. Een meer plantaardig dieet kan ook als *food for thought* dienen in een preventief gezondheidsadvies aan patiënten. Zowel de vele directe positieve gezondheidseffecten als de indirecte effecten door een kleinere ecologische voetafdruk zijn uitgebreid in kaart gebracht door de Lancet EAT-commissie.³ Keuzes in zorgverlening leveren een ander belangrijk aandeel in groene innovatie wat betreft medicatie, materiaalgebruik en afval. Het voorkomen van voorschrijffouten en onnodige medicatie kan een positieve bijdrage leveren aan zowel verduurzaming als de kwaliteit van patiëntenzorg. Voor ons, studenten, begint dit bij het opdoen van ervaring met doelmatig voorschrijven en het geven van voorlichting aan medicijngebruikers om ongebruikte medicatie weer in te leveren. Hoewel materiaalkeuze en afvalverwerking meer op instellingsniveau worden bepaald, kunnen studenten wel degelijk kritische vragen stellen en een goed voorbeeld geven. Is de behandeling of het materiaal echt nodig, zijn er herbruikbare opties en kan er zo nodig gerecycled worden? Een eigen koffiemok is een mooie eerste stap.

Planetaire gezondheidsbevorderaars

Studenten kunnen hun rol als 'planetaire gezondheidsbevorderaars' vormgeven door het combineren van duurzame keuzes en hierover met elkaar, andere zorgprofessionals en patiënten in

GA IN GESPREK OVER DUURZAME KEUZES

gesprek te gaan. Een rol die overigens duidelijk in het concept van de nieuwe KNMG-gedragsregels voor artsen naar voren komt.⁴ Ook studie- en studentenverenigingen kunnen hieraan hun steentje bijdragen. Het creëren van een omgeving die uitnodigt tot gezond gedrag en duurzaamheid is mogelijk door een lopend gesprek te faciliteren en door na te denken over het aanbod van faciliteiten, activiteiten en producten. Zo organiseerde de Groene Co-raad in januari dit jaar een eerste duurzaamheidslezing en staat in maart de webinar 'Klimaat: jouw zorg?' van de KNMG op de planning. Integratie van duurzaamheid en bevordering van een gezonde leefwereld in alle aspecten van de gezondheidszorg is onmisbaar om samen daadkrachtig de handen uit de mouwen te steken. Het zou dan ook logisch zijn als dit een plaats heeft in het programma dat ons op onze toekomstige rol moet voorbereiden: het geneeskunde curriculum. Op dit moment is dat niet of nauwelijks het geval. Wellicht dat een van de meest belangrijke initiatieven die je als geneeskundestudent kunt nemen dan ook wel de meest eenvoudige is: laat van je horen. Door ons gezamenlijk uit te spreken over de groene thema's en groene keuzes die we belangrijk vinden, geven we een duidelijk signaal af. Wij zijn én worden de artsen van de toekomst.

De voetnoten en meer over dit onderwerp vind je bij dit artikel op artsinspe.nl.